

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kehittämishanke

Vertaisarvioinnin käyttömahdollisuudet koulumaailmassa

Hannu Manninen

Sari Turvanen

Työnohjaaja Maarit Kolari

Tampere 2010

Tampereen ammattikorkeakoulu

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke
Manninen Hannu; Turvanen Sari
Vertaisarvioinnin käyttömahdollisuudet koulumaailmassa
20 sivua + 11 liitesivua
Huhtikuu 2010
Työnohjaaja lehtori, kasvatustieteiden maisteri Maarit Kolari

TIIVISTELMÄ

Hankkeessa selvitettiin vertaisarvioinnin käyttöä työssäoppimisprosessin laadunvarmistuksessa ja oppimisen arvioinnissa. Tavoitteena oli selvittää kuinka vertaisarviointia voidaan hyödyntää koulumaailman erilaisissa arvioinneissa.

Hankkeessa perehdyttiin vertaisarviointiprojektiin, joka on toiminut Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymän alueella. Projektissa vertaisarviointia käytettiin työssäoppimisen prosessin laadun varmistamiseen. Arviointi suoritettiin Eurooppalaisen vertaisarvioinnin periaatteiden mukaan, jonka prosessikuvaus on esitelty hankkeessa. Projekti on ollut antoisa ja kehittävä kokemus sekä arvioijille että arvioitaville. Ainakin palautekeskusteluissa on syntynyt kehittävää keskustelua työssäoppimisen prosessista. Kehittämiskohteita ja vahvuuksia on arvioinnin tuloksena löytynyt kaikista arvioinnin kohteista.

Lisäksi kehittämishankkeessa syvennyttiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan opettajan ja opiskelijoiden kokemuksiin vertaisarvioinnista. Opettajaa haasteltiin henkilökohtaisesti. Opiskelijat kertoivat mielipiteitään vertaisarvioinnista sähköpostitse.

Mielipiteet vertaisarvioinnista vaihtelivat opiskelijoiden kesken melko paljon. Jotkut kokivat vertaisarvioinnin mielekkääksi ja innostavaksi. Osalle vertaisarvioinnin tekeminen oli suorastaan tuskallista ja jotkut jopa jättivät sen kokonaan tekemättä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että enemmistö piti vertaisarviointia hyvänä oppimismenetelmänä, varsinkin opintojen myöhäisemmässä vaiheessa. Itsearviointi, vertaisoppiminen ja vertaisarviointi muodostavat erinomaisen kokonaisuuden oppimiseen, kun motivaatio on kohdallaan ja opetusryhmässä on positiivinen, kannustava sekä avoin ilmapiiri.

Avainsanat: vertaisarviointi, laatu, kriittinen ystävä

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	4
2 Vertaisarviointi	5
2.1 Vertaisarviointi oppimisen arvioinnissa.....	5
2.2 Vertaisarviointi laadunvarmistamisessa ja kehittämisessä.....	6
3 Vertaisarviointi projekti.....	9
3.1 Taustatietoja vertaisarvointiprojektista.....	9
3.2 Vertaisarvioinnin prosessikuvaus	9
3.3 Vertaisarvioinnin toteutusprosessi	11
3.4 Johtopäätöksiä vertaisarviointiprojektista.....	12
4 Kokemuksia oppimisen vertaisarvioinnista Jyväskylän ammattikorkeakoulun luonnonvara-alalla.....	14
4.1 Taustatietoja maatalousoppilaitoksesta.....	14
4.2 Opettajan näkemyksiä.....	15
4.3 Oppilaiden näkemyksiä.....	17
4.4 Johtopäätöksiä oppimisen arvioinnista.....	18
5 Pohdinta.....	19
Lähteet.....	20
Liitteet.....	21
Liite 1: Vertaisarviointikriteeristö, arviointityökalu.....	21
Liite 2: Oppimisen arviointilomakkeet	28
Liite 3: Opettajan haastattelukysymykset	30
Liite 4. Opiskelijoiden haastattelukysymykset.....	31

1. Johdanto

Meidän kehittämishankkeemme tarkoituksena on selvittää vertaisarvioinnin periaatteita ja käyttömahdollisuuksia koulumaailman arvioinneissa. Koulutuksen ja tutkintojen yhdenmukaistamispyrkimykset koko Euroopan unionin alueella ovat osaltaan vaikuttamassa siihen, että koulutuksessa kuten oppimisessa laadulliset asiat ovat tärkeällä sijalla. Samoin laatusertifikaatit yritysmaailman mallin mukaan ovat levittäytyneet koulumaailmaan. Suomi on Pisa-tutkimuksessa kärkimaita, luoko sekin lisäpaineita niin koulutuksen kuin oppimisen kehittämiseen.

Kipinä tähän aiheeseen syntyi, kun Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymässä (KAM) käynnistyi vertaisarviointiprojekti 2009. KAM:ssa vertaisarvioinnin avulla pyrittiin kehittämään koulutusprosesseja, tarkemmin oppimisympäristöön liittyvää työssäoppimisen prosessia. Vertaisarviointi on ollut sisäänajovaiheessa, jossa on saanut tutustua Eurooppalaisen vertaisarvioinnin periaatteisiin, jonka pääkohtia selvitämme hankkeessamme.

Olemme selvittäneet vertaisarvioinnin käyttöä myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun luonnonvara-alalla osana opetusprosessia. Vertaisarviointi on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen arviointimenetelmä. Perinteisen opettajan arvioinnin rinnalle on tullut aiemmin jo opiskelijan itsearviointi ja viimeisimpänä vertaisarviointi. Arvioinnin laadun luulisi paranevan, kun arvioijia on useampi kuin yksi.

Auttavatko opiskelijan oppimista nämä ”kriittiset ystävät”, joiksi vertaisarvioijia kutsutaan. Ovatko ”kriittiset ystävät” tarpeen suomalaisessa koulujärjestelmässä?

2. Vertaisarviointi

2.1 Vertaisarviointi oppimisen arvioinnissa

Arviointi on tärkeä osa oppimista. Siinä opitaan antamaan palautetta toisen aikaansaannoksista ja vastaavasti toinen osapuoli oppii saamastaan palautteesta. Perinteinen arviointimalli koulumaailmassa on ollut, että opettaja on arvioinut opiskelijoiden tuotoksia. Lisäksi käytetään itsearviointia, jossa opiskelija arvioi itse omia tuotoksiaan. Itsearviointi ei aina riitä, silloin tarvitaan ulkopuolinen näkökulma. Yksi tuoreimmista arviointimenetelmistä on vertaisarviointi, jossa samaan ryhmään kuuluvat, esim. opiskelijat, arvioivat toinen toistensa tuotoksia. Perusideana on toisilta oppiminen sekä oman toiminnan kehittäminen kyseenalaistamisen kautta. Vertaisarviointiin liittyy myös osana vertaisoppiminen, siinä opiskelijat oppivat toinen toisiltaan yhdessä tehdessä ja palautetta antaessa. (Aino-Maija Hiltunen, Eeva Uusitalo. 2009.)

Ennalta sovitut kriteerit ja tavoitteet ovat arvioinnin perusta. Vertaisarvioinnissa onkin erittäin oleellista, että arvioinnin perusteet tulevat oikein ymmärretyiksi ja ovat riittävän selkeät. Oikein toteutettuna arviointi on sosiaalistumista, opiskelu- ja työskentelytaitojen kehittymistä sekä tiedollista ja taidollista valmiutta. Jos arvioija ei ole riittävästi syventynyt arvioinninkriteereihin ja alkaa antaa palautetta opintosuorituksesta, saattaa seurauksena olla kuulijoille erittäin ikävä tilanne. Syntyvä palaute ei välttämättä ole silloin asiantuntevaa, aiheeseen perehtynyttä ja sisältöön liittyvää. (Irene Ihme. 2009.)

Arviointi ei ole sama asia kuin arvostelu. Arviointi on tavoitepohjaista toimintaa. Sille on ominaista, että toimintaa ja suoriutumista verrataan asetettuihin tavoitteisiin. Ihanne-tilanne on kun arviointitilaisuus on samalla oppimistilanne, jossa syntyy myönteinen oppimiskokemus. Näin arviointi itsessään ei painotu liikaa ja syntyy mielletävä ja opiskelijalle hyödyllinen oppimistilanne. (Irene Ihme. 2009.)

Vertaisarvioinnissa opitaan toisilta ja jaetaan osaamista yhdessä. Vertaisarvioinnissa osapuolet ovat toistensa kriittisiä ystäviä ja kiinnostuneita oman aikaansaannoksensa kehittämistä. Vastavuoroisuus ja jakaminen ovat oleellinen osa vertaisarviointia. Onnistuneen esityksen jälkeen myönteinen vertaisarviointi voi saada aikaan flow-ilmiön, joka on huippukokemus, joka syntyy kun tehtävän haasteet ja opiskelijan kyvyt ovat tasapainossa keskenään. (Irene Ihme. 2009.)

Vertaisarvioinnissa opettajan rooli muuttuu. Hän ei ole autoritäärinen arvioija vaan opettajan tulisi olla tarvittaessa käytettävissä oleva asiantuntija-apu. Kun opettajan rooli on olla ”henkisenä tukena” ja asiantuntijana voi hän tarvittaessa seurata, että kaikki opiskelijat ovat ymmärtäneet arviointikriteerien hienosäädön. Vertaisarviointia tehdessä opiskelija joutuu todella perehtymään asetettuihin kriteereihin ja tarkastelee myös omaa tuotostaan niiden pohjalta. Lisäksi opettaja voi toimia tuomarina, jos joku opiskelija kokee tullessaan väärin arvioiduksi. Joskus esimerkiksi jännittävä tilanne voi aiheuttaa väärinymmärryksiä saadussa suullisessa palautteessa. Saattaa syntyä ylitulkintoja. Suullisen palautteen etuna on, että jos arvioija huomaa, ettei tullut täysin ymmärretyksi niin voi antaa palautetta vielä perusteellisemmin ja tarvittaessa vielä täydentää. (Nick Packard, Phil Race. 2003.)

2.2 Vertaisarviointi laadunvarmistamisessa ja kehittämisessä

Koulujärjestelmien laatu kaikilla tasoilla on viimevuosina noussut yhdeksi kehittämisen painopistealueeksi, ei ainoastaan Suomessa vaan koko Euroopassa. Yritysmaailmasta tuttu tulosajattelu on tuonut koulutuksen järjestäjille erillisen tuloksellisuusrahoituksen, normaalin oppilaskohtaisen rahoituksen lisäksi. Tällä rahoituksella pyritään innostamaan ja panostamaan osallistumaan koulutuksen kehittämistoimiin. Koulutuksen laatuun panostaminen ja laadun kehittäminen on yksi tuloksellisuuden kriteereistä.

Eurooppalainen vertaisarviointimenettely

Eurooppalainen vertaisarviointimenettely noudattaa yleisen laadunvarmistuksen ja laadunhallinnan viitekehyksen (Common Quality Assurance Framework, **CQAF**) periaatteita. **CQAF**-mallin kehityslähtöinen lähestymistapa tukee koulutuksen järjestäjien pyrkimyksiä edistää ammatillisen koulutuksen laatua. Vertaisarviointi on laadullinen ulkoisen arvioinnin muoto, joka tukee laadun varmistamista ja kehittämistä arvioitavassa oppilaitoksessa. Tässä arvioinnissa ulkoisten asiantuntijoiden muodostama ryhmä kutsutaan arvioimaan oppilaitoksen toimintojen laatua. Arvioitavat toiminnot voivat olla opetukseen, oppimisympäristöön, eri osastojen tai koko oppilaitoksen koulutustarjontaan liittyviä toimintoja. Olennaisena osana arviointiin kuuluu vertaisarvioitsijoiden vierailut kohdeoppilaitoksessa. (Gutknecht-Gmeiner Maria. 2007.)

Eurooppalaisella vertaisarviointimenettelyllä pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

- edistää laadun varmistusta ja kehittämistä
- edistää ammatillisen koulutuksen laadun läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta
- edistää yhtäläisiä mahdollisuuksia.

Arviointimenettelyn edellytykset ja tyypilliset piirteet ovat:

- keskittyminen prosessin osallistujiin ja heidän kiinnostuksensa kohteisiin
- vertaisarvioijien objektiivisuus ja puolueettomuus
- kaikkien prosessien läpinäkyvyys kaikille osapuolille
- osapuolia sitovat säännöt luottamuksellisuudesta ja tulosten käytöstä
- eturistiriitojen ja kilpailun välttäminen
- avoimuus, eettisyys ja rehellisyys molemminpuolisen oppimisen edellytyksenä
- tietoisuus kulttuurin vaikutuksista koulutukseen, kansainvälisissä arvioinneissa
- kriittisen ja tutkivan otteen edistäminen arvioijien toiminnassa ja kohteessa
- pyritään dynaamiseen ja kannustavaan prosessiin, ilman muodollista ja byrokraattista menettelyä, jotta siitä hyötyvät arvioitava oppilaitos ja vertaisarvioijat.

(Gutknecht-Gmeiner Maria. 2007.)

Vertaisarviointiprosessikuvaus

Eurooppalainen vertaisarviointi käsittää neljä vaihetta:

- **Valmisteluvaihe**, jolloin vertaisarviointi prosessi alkaa. Sinä aikana arvioitava koulutuksenjärjestäjä laatii itsearviointi raportin arvioitavasta toiminnosta. Vertaisarviointiryhmä muodostetaan arviointikoordinaattorin johdolla, arvioijat koulutetaan. Vertaisarvioinnille laaditaan aikataulu ja valmistellaan arviointikäyntiä hankkimalla ennakkomateriaalia ja valmistellaan haastattelukysymyksiä.
- **Vertaisarviointikäynti** on arvioinnin keskeisin osa-alue vertaisarvioinnissa. Tällöin arviointiryhmä tekee tutustumiskierroksen arvioitavassa oppilaitoksessa ja suorittaa tarvittavat eri sidosryhmien haastattelut. Arviointiryhmä kokoaa vertaisarviokäynnin päätteeksi lyhyen yhteenvedon ja antaa arvioitavalle oppilaitokselle suullisen pikapalautteen tekemistään havainnoista.
- **Vertaisarviointiraportin** luovutus tehdään, kun arvioitava oppilaitos on kommentoinut alustavaa raporttiluonnosta ja on muodostettu lopullinen raportti. Raportti on SWOT-analyysi mallinen.
- **Käytännön kehittämistoimet**, niiden suunnittelu ja toteuttaminen on olennainen osa ammatillisen koulutuksen kehittämisen kannalta.

(Gutknecht-Gmeiner Maria. 2007.)

Vertaisarvioinnin laatuvaatimusten täyttymisen edellytykset:

- **Triangulaatio-** menetelmää hyödyntämällä, eli käyttämällä tiedon hankinnassa erilaisia menetelmiä ja vertaiskäynnillä hankkimalla erilaisia näkökulmia, autetaan takaamaan arvioinnin laatua.
- **Kommunikatiivista validointia**, eli viestintään perustuvaa vahvistusta arvioinnin tulosten oikeellisuudesta, käytetään palautekeskustelun yhteydessä.
- **Vertaisarviointiryhmän yhteiset pelisäännöt**, asiallinen toiminta ja kriittisyys yhdistettynä avoimuuteen ja ymmärtäväisyyteen, ovat vertaisarvioinnin keskeisiä laatuvaatimuksia.

(Gutknecht-Gmeiner Maria. 2007.)

3. Vertaisarviointiprojekti Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymässä

3.1 Taustatietoa vertaisarviointi projektista

Koulutuskuntayhtymä KAM ylläpitää Haapajärven (Hai), Kalajoen (Artema), Nivalan (Nao), Oulaisten (Oula), Ylivieskan (Yso) ammattiopistoa ja lisäksi Nivalan ammattiopiston Pyhäjärven toimipistettä (Nao/Pyhäjärvi). KAM koulutuskuntayhtymän muodostaa tällä hetkellä 9 jäsenkuntaa Pohjois-Pohjanmaan eteläisessä osassa ja Oulun eteläisellä talousalueella. Kam on hiljalleen laajentunut ja ensivuoden vaihteessa KAM:iin liittyy Haapaveden ja Siikalatvan kunnissa olevat oppilaitokset. KAM:n ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelee yli 2000 opiskelijaa ja henkilökuntaa on noin 350.

Vertaisarviointiprojektin tarkoituksena oli suorittaa jokaisessa KAM:n ammattiopistossa työssäoppimisen laadullinen ulkoinen arviointi. Arvioinnin tavoitteena oli ja on selvittää työssäoppimisen prosessin laatua eri opistoissa ja viimekädessä löytää hyviä, toimivia käytänteitä ja saada ne laajalti käyttöön kaikissa KAM:n opistoissa.

Projekti käynnistyi vuoden 2009 alusta ja ensimmäiset harjoitteluvertaisarvioinnit suoritettiin loppusyksyllä 2009. Siihen mennessä valmistauduttiin arviointitehtävään koulutautumalla ja arviointityökalua kehittämällä useissa vertaisarviointiryhmän palaverissa. Vertaisarvioinnit jatkuivat ja jatkuvat edelleen kevättalvella ja keväällä 2010. Suoritetuista arvioinneista saamiamme kokemuksia analysoidaan huhtikuun koulutustilaisuudessa, jonka tuloksia hyödynnetään edelleen tulevissa vertaisarvioinneissa syksyllä 2010.

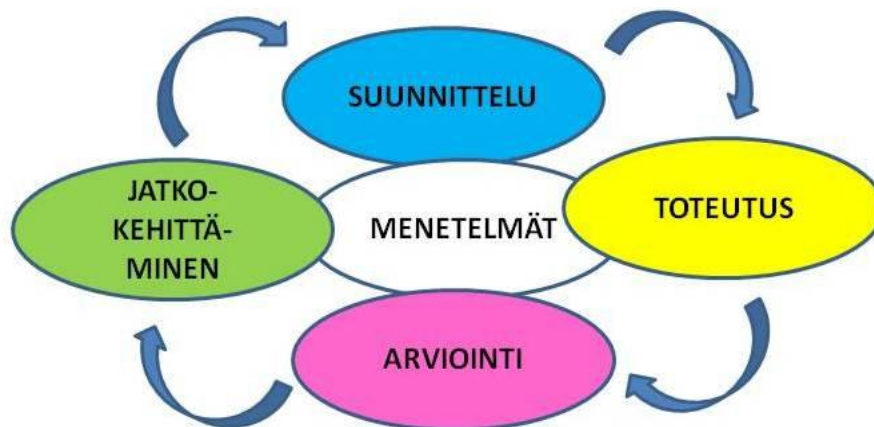
3.2 Vertaisarviointi KAM:ssa

Vertaisarviointiryhmän kokoonpano muodostui KAM:n ammattiopistojen opettajista siten, että koordinaattori kutsui KAM:n opistoista vähintään kaksi edustajaa arviointiryhmään. Vertaisarviointiryhmä koulutettiin keväällä 2009 tehtävänsä, kun opetushallituksen kouluttajat esittelivät ja opettivat Eurooppalaisen vertaisarviointimenettelyn mallin käyttöä. Koulutuksen jälkeen aloitettiin arvioitavan koulutusprosessin valinta ja päädyimme työssäoppimisen prosessin arviointiin. Syynä siihen oli mielenkiinto selvittää eri oppilaitosten käytännöt työssäoppimisessa ja mahdolliset laajennetun työssäoppimisen vaikutukset työssäoppimiseen prosessiin.

Laajennettu työssäoppimisen kokeilu mahdollistaa työssäoppimisen lisäämisen opetus-suunnitelmaan tavallisen 20 opintoviikon sijaan, jopa 40 – 50 opintoviikkoa käsittäväksi kokonaisuudeksi. Laajennetun työssä oppimisen osalta arviointi suoritetaan syksyllä 2010. Yleinen talouslama jonkin verran rajoittaa laajennetun työssäoppimisen toimeenpano mahdollisuuksia.

Vertaisarviointi kriteeristön tulee olla sama kuin arvioitavan prosessin itsearvioinnissa käytetty. Arviointikriteeristö muodostaa varsinaisen arviointityökalun, jonka avulla voidaan arvioidavaa prosessia arvioida.

Arvioitava prosessi jakaantuu neljään vertaisarvioinnin osa-alueeseen: *suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen arviointiin*, CQAF- mallin mukaan, kuva 1.

Kuva 1. CQAF- malli

Arviointikriteerit jaetaan samalla tavalla neljään eri ryhmään:

- Suunnittelun kriteerit ja siihen liittyvät kysymykset
- Toteutuksen kriteerit ja siihen liittyvät kysymykset
- Arvioinnin kriteerit ja siihen liittyvät kysymykset
- Kehittämisen kriteerit ja siihen liittyvät kysymykset

KAM:ssa käytetty vertaisarviointityökalu työssäoppimisen laadun varmistukseen on laadittu CQAF- mallin mukaan, (liite 1)

3.3 Vertaisarvioinnin toteutusprosessi

Vertaisarviointiryhmän opettajat jaetaan arviointikohteiden suunnitteluvaiheessa arviointipareihin, jotka suorittavat yhdessä arviointitehtävää. Arviointiparit suorittavat ennakkomateriaalin ja haastattelujen pohjalta arvioinnit ja tekevät osaltaan raportoinnit. Jotta oppilaitoksen arvioinnit saadaan suoritettua kohtuullisessa ajassa, arviointeja on suorittamassa niin monta arviointiparia kuin on arvioitavia prosesseja tai koulutuslinjoja. Kukin pari suorittaa yhden koulutuslinjan arvioinnin. Arviointipareista toinen toimii haastattelijana ja toinen sihteerinä. Oppilaitoksen johdon haastattelussa ovat mukana kaikki arvioijat, jotka osallistuvat kyseisen oppilaitoksen arviointiin.

Arviointi ennakkomateriaalin perusteella, valmisteluvaiheen aikana, suoritetaan hankkimalla arvioitavasta toiminnosta olevaa dokumentoitua materiaalia, esim. opetussuunnitelma, työssäoppimisen suunnitelma, työssäoppimissopimus. Vertaisarviointityökaluun annetaan arvioinnit niiden kriteerien osalta, joihin vastaukset saadaan materiaalin pohjalta. Loppuihin kriteereihin vastaukset tulee saada haastattelujen avulla. Valmisteluvaiheessa tulee jo valmiiksi suunnitella keneltä tulevissa haastatteluissa kysytään prosessin suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen kysymyksiä.

Arviointi vertaisarviointikäynnin perusteella, suoritetaan haastattelemalla prosessiin liittyviä sidosryhmiä vertaisarviointikäynnin yhteydessä. Työssäoppimista koskien tällöin haastatellaan oppilaitoksen johtoa, kuten rehtoria ja koulutusjohtajia, työssäoppimisen ohjaukseen osallistuvia opettajia ja työpaikkaohjaajia ja tietysti työssäoppimiseen osallistuvia opiskelijoita. Ennen haastattelua tulee suunnitella tarkoin keneltä, mitä ja miten kysytään. Haastattelut on helpompi suorittaa ryhmittäin, johto, opettajat, työpaikkaohjaajat ja opiskelijat erikseen. Arviointikäynti kestää 1-2 päivää, riippuen haastatteluvien määrästä.

Palauteraportit annetaan haastatteluista tehtyjen yhteenvetojen jälkeen, ensin suullisena pikapalautteena samana arviointipäivänä ja myöhemmin arviointiparien yhteinen kirjallinen palauteraportti. Palauteraportissa kiinnitetään huomio neljään pääkohtaan, suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen, SWOT-analyysi mallin mukaan. Kussakin kohdassa tarkastellaan mitä vahvuuksia ja mitä kehitettävää arvioitavassa prosessissa on havaittu. Palautekeskusteluissa ja kuten myös haastattelussa pyritään

saamaan avoin hedelmällinen keskustelu aikaan, joka toivon mukaan jatkuisi ja leviäisi koko arvioitavaan oppilaitokseen ja koko koulutuksen järjestäjäyhteisöön. Arviointiryhmän tehtävänä ei ole antaa varsinaisia valmiita toimenpideohjeita arvioitavan prosessin kehittämiseksi, vaan löytää kehittämiskohteita ja vahvuuksia ja raportoida niistä arvioitavalle organisaatiolle.

Jatkokehittäminen jää paljolti kyseisen oppilaitoksen harteille, arviointiryhmä voi antaa pyydettyä toimenpide ehdotuksia ja vaihtoehtoisia toimintamalleja.

3.4 Johtopäätöksiä vertaisarviointiprojektista

Projektin osalta kattavia johtopäätöksiä on tässä vaiheessa ennaikaista tehdä. Alustavia henkilökohtaisia näkemyksiä asiasta on syntynyt. Vertaisarviointi on Kam:ssa koulutus- ja testausvaiheen läpikäynyt ja ollaan siirtymässä seuraavaan vaiheeseen koulutuspäivän myötä, jossa arvioidaan omaa vertaisarviointityötä saatujen kokemusten perusteella. Tämänhetkinä havaintoina voi todeta, miten erilaisista lähtökohdista esim. työssäoppimaan lähdetään eri koulutusaloilla. Tämä joudutaan pakostakin ottamaan huomioon, kun koulutuksen järjestäjät pyrkivät toimintoja yhdenmukaistamaan. Esimerkiksi kone- ja metallialalla koulussa voidaan opetella asiakastöiden tekemistä jo ennen työssäoppimisjaksoja, kun taas esim. sosiaali- ja terveystieteillä on paljon tehtäviä, joita ei voi opetella kuin työssäoppimispaikassa. Laajennetun työssäoppimisen edut ehkä tulevat parhaiten esille koulutusaloilla, joilla ammatin työtehtävien toteutus koulussa on vaikeammin toteutettavissa.

Vertaisarviointi on myös herättänyt tervettä keskustelua oppilaitoksissa toimintojen kehittamisestä, mikä on vertaisarvioinnin yksi keskeinen tavoite. Tähän mennessä on tullut esille monille ammatillisen koulutuksen aloille yhteisiä vahvuuksia, kuten hyvät ja usein pitkäaikaiset työelämäsuhteet ja hyvät yhteistyökäytännöt. Kehittämiskohteita on tullut esille esim. työpaikkaohjaajien täydennyskoulutuksen tarve. Koulutustarpeelle on hyvät perusteet, kun opetussuunnitelmat on uusittu syksyyn mennessä kaikki ja arviointi on muuttunut viisiportaisesta kolmeportaiseksi. Tähän saakka työpaikkaohjaaja on kerännyt koulutettu tehtävään ja lisätiedon saanti on ollut ohjaavanopettajan varassa.

Työturvallisuus asiat kaipaavat täsmennyksiä, tarvittaisiin selkeitä yhtenäisiä alakohtaisia ohjeita sekä oppilaitokselle, että työssäoppimispaikoille. Työssäoppimisen palautteen hyödyntäminen kaipaa kehittämistä. Palautetta kyllä kerätään vaihtelevasti, mutta jatko käsittely jää vähäiseksi.

Vertaisarviointiprosessi vaatii aikaresurssia kymmeniä tunteja arvioijaa kohden, koulutukseen on kulunut 3 lähipäivää ja lisäksi etätehtävien valmistelut. Yhden vertaisarvioinnin suoritukseen kuluu aikaa arvioijaa kohden arviolta, vertaisarviointikäynnit 1-2 päivää ja suunnitteluun ja raportointiin noin 2 päivää kun arviointityökalu (liite1) on jo aiemmin suunniteltu. Arviointi projektin toteutuminen on osalle opettajista vaatinut omalle työpaikalle sijaisen, jotta on voinut lähteä arviointi käynnille. Jatkossa tulee arviointi ajankohdat suunnitella hyvin ennakolta , jotta työjärjestykset voidaan suunnitella arviointi aikataulujen mukaan. Kevään koulutus tilaisuudessa esille nousikin juuri hyvä etukäteissuunnittelu, jotta arviointi sujuu mahdollisimman hyvin.

Vertaisarvioinnit jatkuvat KAM:ssa syksyllä 2010. Arviointien ohella on suunnitteilla kehittää arviointityökalua siten, että arviointikriteereihin kytketään indikaattorit, jotta saadaan vertailuarvoja arvioinneista myöhempää käyttöä varten. Itse vertaisarvioinnista voi todeta sen soveltuvan hyvin prosessien laadulliseen arviointiin. Arvioinnin laatua voidaan parantaa haastateltavien lukumäärällä aikaresurssin puitteissa ja kysymysteekniikalla, avaintekijänä on tietenkin arvioitsijoiden ammattitaito. Mutta ammattitaitoahan on ryhmässä enemmän kuin yhdellä.

4. Kokemuksia oppimisen vertaisarvioinnista Jyväskylän ammattikorkeakoulussa

4.1 Taustatietoja maatalousoppilaitoksesta ja Jyväskylän ammattikorkeakoulusta

Tarvaalan maatalousoppilaitos on perustettu vuonna 1856 tsaari Aleksanteri toisen käskystä Venäjän vallan aikana. Tarvaalan kylä kuuluu Saarijärven kaupunkiin ja on vireä maatalousvaltainen kylä. Maatalousopetuksella on vankat perinteet. Nykyisin toisen asteen maatalousopetus on Pohjoisen Keski-Suomen ammattioppilaitoksen alaista. Saarijärvellä voi suorittaa seuraavia ammattitutkintoja: eläintenhoitaja, maaseutuyrittäjä, metsuri-metsäpalveluyrittäjä sekä metsäenergiantuottaja. Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuu AMK-agrologeja. Tie erottaa toisistaan nämä kaksi oppilaitosta.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan osastolla on vertaisarviointia toteutettu jo useiden vuosien ajan. Aluksi kyseessä oli enemmänkin opponointi eli vastaväittäminen opinnäytetyön esityksen yhteydessä, mutta nykyisin vertaisarviointia toteutetaan jatkuvasti osana opiskelua, eikä vain opintojen loppusuoralla. Kehittämishankkeen aineistoa hankittiin kyseistä oppilaitoksesta, koska toiselle kehittämishankkeen tekijöistä opinahjo on tuttu, hän on opiskellut siellä 1,5 vuotta YO- viljelijälinjalla ja 3,5 vuotta agrologiksi. Tosin silloin oppilaitos oli vielä Tarvaalan maatalousoppilaitos nimeltään. Hän suoritti myös osan ammattiaineopettajaopintoihin liittyvistä harjoitustunneista siellä. Joten oli luontevaa valita Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) luonnonvara-alan metsätuotannon opetuksen vertaisarvioinnin käyttö kehittämishankkeemme aineistoksi. Aineisto hankittiin haastattelemalla oppilaitoksen lehtoria ja opiskelijaryhmälle lähetettiin sähköpostilla pienimuotoinen kysely vertaisarvioinnista.

4.2 Opettajan näkemyksiä

Haastateltava oli metsä- ja puutalouden lehtori, joka toimii myös oppilaitoksen koulutusvastaavana. Koulutukseltaan hän on metsänhoitaja. Tarvaalan maatalousoppilaitokseen hän tuli opettajaksi 1982 ja kävi välillä opiskelemaan opettajaksi 1986. Vuonna 2001 agrologi -koulutus siirtyi Jyväskylän ammattikorkeakoulun alaisuuteen.

Haastattelu tehtiin 15.3.2010 Saarijärvellä. Haastattelukeskustelu sujui jouhevasti. Keskustelun pohjaksi esitettiin mm. seuraavanlaisia kysymyksiä:

- *Kerro itsestäsi, työhistoria?*
- *Mielipiteesi vertaisarvioinnista?*
- *Vertaisarvioinnin edut ja haitat?*
- *Miten vertaisarviointi toteutetaan?*
- *Miten opiskelijat valmistellaan vertaisarviointiin?*

Lisäksi keskustelussa käsiteltiin palautteenannon tärkeyttä ja vaikeutta. (liite 3.) Haastateltava oli kiinnostunut aiheesta ja kertoi aktiivisesti omista näkemyksistään.

Hänen ensimmäiset kokemuksensa vertaisarvioinnista olivat opiskelijoiden opponoinnit opinnäytetyön esittelytilaisuudessa. Opinnäytetyön opponointi oli osa arviointiprosessia ja on yhä edelleen. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opponointi on käytössä kaikilla koulutusaloilla. Opinnäytetyö on laajamittainen oppimisprosessi, siinä opiskelija tekee kirjallisen tuotoksen, esittää sen ja toimii opponoijana toisen opiskelijan tuotoksen esityksessä. Opiskelija tekee vertaisarvioinnin ja samalla peilaa omaa tuotostaan toisen opinnäytetyöhön. Vertaisarviointia tehdessään opiskelija saa eväitä oman tuotokseensa. Hän tekee myös samanaikaisesti itsearviointia, joka vahvistaa opiskelijan oppimisprosessia. Oppilaitoksella on käytössä arviointikaavio. (liite 2.)

Lisäksi opiskelijat arvioivat kirjallisesti koko opiskeluajan toistensa kirjoittamia teoksia. Tavoitteena on, että vertaisarviointiin syntyy tietynlainen rutiini ja että palautteen antaminen sekä vastaanottaminen ovat luontevia. Opettaja käyttää opiskelijoidensa kanssa seuraavanlaista toimintamallia: opiskelijat saavat kirjallisen tehtävän ja erilaisia aiheva-

lintoja. Kun oma tehtävä on valmis, opiskelijat valitsevat toisten aikaansaannoksista itselleen arvioitavat kirjoitelmat. Opiskelija vertaisarvioi muiden opiskelijoiden töitä kirjallisesti ja voi antaa arvosanankin. ”Näin syntyy vertaisarviointia ja vertaisoppimista sekä myös itsearviointia, jotka ovat erinomaisia oppimistapoja”, opettaja kertoo. Opiskelijat valitsevat arviointikohteet oman kiinnostuksensa mukaan, mikä on toisaalta hyvä ja toisaalta huono. Hyvä siksi, että jos joku aihe kiinnostaa niin siihen on paljon mielekkäämpää perehtyä ja motivaatio on jo valmiiksi korkealla. Negatiivinen puoli on se, että osa tuotoksista jää arvioimatta. Eli osa töistä ei ole aiheeltaan yhtä kiinnostavia ja kukaan ei tee vertaisarviointia. Tämä voidaan välttää nimeämällä opiskelijoille arvioitavat tuotokset. Kun opiskelija arvioi samaa aihetta, josta on itse tehnyt tuotoksen, vertaisarviointi syventää aiheen tietämystä ja peilaa opiskelijan näkemyksiä aiheesta.

Opettaja korostaa, ettei opettaja saa lähteä arvioimaan opiskelijoiden arvioita. Seurauksena on kohtuuton työmäärä ja vertaisarvioinnin idean vesittyminen. Opiskelijoiden tavoitteeksi asetetaan kannustavan, mutta objektiivisen ja asiantuntevan vertaisarvion rakentaminen. Arviot vaihtelevat, mutta keskiarvo on sama, hän toteaa. Hän tarkoittaa, että arvioiden vaihteluväli on suuri, mutta keskiarvo asettuu enemmistön arvioin kohdalle. Opettajan arvio on usein yhtäläinen keskiarvon kanssa. Yleisesti ottaen opiskelijat arvioivat toisiaan positiivisella asenteella. Jatkossa vertaisarviointi ei tule ainakaan vähenemään, todennäköisesti hieman lisääntymään.

4.3 Opiskelijoiden näkemyksiä

Kehittämishanketta varten lähetettiin sähköpostia viidelletoista kolmannen vuosikursin opiskelijalle, jotka olivat tehneet vertaisarviointia ja tiedusteltiin:

1. Millä perusteella vertaisarvioitava tehtävä valitaan?

Aihevalinta oli yleensä melko helppoa. Aikaisempi tietämys aiheesta oli eduksi, oli helpompaa kommentoida tuotoksia. Kiinnostavuus helpotti huomattavasti vertaisarvion rakentamista. ”Arvioitavan tehtävän valintaan ei liittynyt dramatiikkaa. Kyseisen opintojakson tehtävissä oli kaksi vertaisarviointitehtävää, joissa molemmissa katsoin tehtävän aihetta ja tein valinnan sen pohjalta. Katsoin kuitenkin sen verran, että en arvioi saman tekijän työtä molemmissa”, yksi opiskelijoista totesi.

2. Onko vertaisarvioinnin teko helppoa?

Osa opiskelijoista piti vertaisarviointia vaikeana. Varsinkin jotkut tytöt kokivat kiusalliseksi sen, että kaikki tuntevat toisensa ja on ikävää antaa kritiikkiä kavereiden töistä. Pojat taas tuntuivat suhtautuvan arviointiin rennommin ja eräs kommentti oli, että mukavaa hommaa! Ja toinen opiskelija kertoi: ”paras osuus on tehtävän kommentointi, jossa saa antaa omien ajatusten virrata.”

3. Jos et tehnyt vertaisarviointia, niin miksi jätit sen tekemättä?

Tuotosten eritasoisuus myös vaikeutti arvioinnin tekoa; osa oli tehnyt työn enemmänkin ”läpilyönti hommana”, joten arviointi ei ollut kovinkaan mielekästä. Tehtäviä, joiden eteen oli nähty vaivaa ja jotka oli perusteellisesti tehty, oli mielekästä arvioida. ”Toisten hätäisesti tehtyjen vastausten lukeminen ei kiinnosta”: sähköpostivastauksessa todettiin. Koettiin myös ettei vertaisarviointia kannattaisi olla aivan opintojen alkuvaiheessa vaan enemmänkin arvioitavasta aiheesta tulisi olla jo asiantuntijuus. ”Vertaisarviointi on siinänsä kaunis ajatus, mutta mielestäni vertaisarviointi sopii parhaiten asiantuntijoille, jolloin toisen kollegan tuotoksen arviointiin on paremmat pohjat”, opiskelija totesi.

Muutamit opiskelijoista pitivät vertaisarviointia riittämättömänä, he toivoivat, että opettajat myös arvioisivat heidän tuotoksensa. Heidän mielestään henkilökohtainen palaute myös opettajalta olisi tarpeen.

Vertaisarviointi oli osa opintoja ja se vaikutti arvosanaan. Muutama opiskelija ei tehnyt vertaisarviointia lainkaan, vaan mieluummin antoivat kurssin kokonaisarvosanan laskea yhdellä. He kokivat vertaisarvioinnin työteliäänä.

Erään opiskelijan mielestä vertaisarviointi oli käyttökelpoinen ja hyödyllinen menetelmä. ”*Mahdollisuus lukea toisten tekemiä töitä ja heidän ajatuksiaan niissä, voi avata monta juttua paremmin kuin luennolla*”, hän totesi.

Kolmannes opiskelijoista vastasi lähetettyyn sähköpostiin, siis 5. Annetut vastaukset olivat kattavia ja asiallisia. Vastaaajista kolme oli tyttöä ja kaksi poikaa.

4.4 Johtopäätökset oppimisen vertaisarvioinnista Jyväskylän ammattikorkeakoulussa

Opiskelijoiden mielipiteet vertaisarvioinnista vaihtelivat melko paljon. Osalle se oli luontevaa ja helppoa, kun taas osa jopa jätti vertaisarvioinnin tekemättä. Itsearviointi, vertaisoppiminen ja vertaisarviointi muodostavat toimivan kokonaisuuden. Kokonaisuuden toimivuus vaatii, että ryhmässä on avoin, suvaitseva ja motivoitunut ilmapiiri. Erittäin oleellista on, että arvioijat ovat perehtyneet asetettuihin tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Lisäksi vertaisarviointia helpottaa hyvä aiheen perustietämys ja kiinnostavuus.

Opettajan mielestä vertaisarviointi on hyvä oppimisen kannalta. Ehkä jatkossa voisi olla hyvä, että kaikkia tuotoksia arvioitaisiin, jolloin vertaisarviointiin totutaan. Vertaisarvioinnin tekemistä helpottaa tasapainoinen minäkuva ja terve itseluottamus. Arvioinnin tulee olla rakentavaa ja ensisijaisesti kannustavaa ja perusteltua. Oppiminen on iloinen asia.

5. Pohdinta

Vertaisarviointia käsittelevä kehittämishankkeemme on ollut ainakin tekijöille mielenkiintoinen työ, jossa on voinut tutustua ja syventyä uuteen arviointimenetelmään. Se on avannut uusia näkökantoja arviointikäytänteisiin. Jatkossa toivomme, että voisimme soveltaa ajatuksiamme ja näkemyksiämme vertaisarvioinnista työssämme.

Vertaisarvioinnin soveltuvuudesta laadukkaaseen arviointiin on tullut erittäin positiivinen kuva. Mielestämme vertaisarviointi soveltuu hyvin tämän päivän koulumaailman oppimisen arviointiin, erilaisten oppimisprosessien ja koulutusjärjestelmien arviointiin. Tulevaisuudessa vertaisarvioinnin ja ”kriittisten ystävien”, merkitys tulee todennäköisesti korostumaan verkostoitumisen, verkko-opintojen ja sosiaalisen median yhä yleistyessä.

Tavoitteena voisikin olla, että vertaisarviointia toteutettaisiin jo peruskoulun alusta alkaen perusopetusryhmissä ja vertaisarviointi tulisi luontevaksi osaksi perusoppimista. Positiivinen ja rakentava arviointi, ei arvostelu, on oleellinen osa oppimista ja sen merkitys tulevaisuudessa vain kasvaa.

Oppimisen vertaisarviointia tulisi alkaa harjoitella jo peruskoulussa. Alussa tietenkin pienin askelin, samalla kun opiskelijat oppivat tekevät itsearviointeja oppimisestaan. Tällöin opiskelijat tottuisivat tekemään myös vertaisarviointeja toistensa oppimisesta ja siten itse- ja vertaisarvioinnista tulisi luonnollinen osa koko oppimisprosessia. Vertaisarvioinnissa tulee korostaa arvioinnin kohdistumista oppimiseen ja opintosuoritukseen eikä opiskelijaan. Opiskelijoiden on hyvä oppia suhtautumaan kriittisesti hankki- maansa tietoon, sillä tiedon määrä ja saatavuus tänä päivänä ja tulevaisuudessa lisääntyy valtavasti erilaisten tietoverkkojen kautta.

Lähteet:

Painetut lähteet :

Gutknecht-Gmeiner Maria. 2007. European Peer Review Manual for initial VET. Eurooppalaisen vertaisarvioinnin opas ammatilliseen peruskoulutukseen. Helsinki, Edita

Hiltunen, Aino-Maija. Uusitalo, Eeva. Hietanen Olli. Hyyryläinen, Torsti. Kettunen, Sari ja Söderlund. 2009. Dynaaminen laatunäkemys, kolmen yliopistoverkoston kehittävä vertaisarviointi. Tampere, Esa Print Oy

Ihme, Irene. 2009. Arviointi työvälineenä, Lasten ja nuorten kasvun tukeminen. Jyväskylä, PS-Kustannus

Packard, Nick ja Race, Phil. 2003. Käytännön vinkkejä opetustyöhön. Järvenpää, Yrityssanoma Oy

Haastattelu:

Nikkilä Jukka, metsä- ja puutaloudenlehtori, koulutusvastaava, 15.3.2010, Jyväskylän ammattikorkeakoulu luonnonvara-ala.

Liite 1

TYÖSSÄOPPIMISEN VERTAISARVIOINTI KAM 2009

Tämä materiaali on tarkoitettu KAM:n työssäoppimisen vertaisarvioinnin materiaaliksi. Avainkysymykset ja kriteerit perustuvat yleisen ammatillisen koulutuksen eurooppalaiseen laadunhallinnan viitekehykseen (CQAF), ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön ja opetussuunnitelman perusteisiin.

*) Dokumentilla tässä yhteydessä tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman, itsearvioinnin toteuttamissuunnitelman, prosessikuvauksen, toimintaohjeen tai muun vastaavan asiakirjan kohtaa.

AVAINASIAT JA KRITERIT	VIITE- AINEISTO	ei to- teudu	toteu- tuu osit- tain	toteu- tuu hyvin	KOULUTUK- SEN JÄRJES- TÄJÄN DOKU- MENTTI	HAVAITU KEHIT- TÄMISTARVE / VAS- TUUHENKILÖ
------------------------	--------------------	-----------------	--------------------------------	------------------------	---	---

TYÖSSÄOPPIMISEN SUUNNITTELU

a) Miten työssäoppiminen on otettu huomioon koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman

1) yhteisessä osassa?

1	Opetussuunnitelman laatiminen on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				
2	Työssäoppimisen järjestämisen periaatteet ja menettelytavat on kirjattu opetussuunnitelman yhteiseen osaan					
3	Työssäoppimisen suunnittelu yhdessä koulutuksen järjestäjän ja työelämän kanssa on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				
4	Työpaikkojen edellytysten arviointi on ohjeistettu.	A 603/2005 § 5				
5	Työssäoppimisen sopimuksen laadinta on ohjeistettu.	A 603/2005 § 5				
6	Opiskelijan perehdyttäminen, ohjaus ja tuki työssäoppimiseen on ohjeistettu.	OPH/ops- perusteet				
7	Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laadintaperiaatteet on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet 6 Opetussuunnitelma				
8	Työpaikkaohjaajien perehdyttäminen on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				
9	Opettajien perehdyttäminen työssäoppimisen toteuttamiseen (suunnittelu, toteutus ja arviointi) on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				
10	Koulutuksen järjestäjällä on työpaikkaohjaajakoulutuksen järjestämisen suunnitelma					
11	Ulkomailla tapahtuva työssäoppiminen on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				
12	Työssäoppiminen harjoitusyrityksessä tai vastaavin järjestelyin on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				
13	Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää ohjeistuksen työssäoppimisen kirjaamisesta opetussuunnitelman tutkintokohtaiseen osaan					
14	Eriyistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työssäoppimisen järjestäminen on ohjeistettu.	OPH/ ops- perusteet				

Liite 1

AVAINASIAT JA KRITEERIT	VIITE-AINEISTO	ei toteudu	toteutuu osittain	toteutuu hyvin	KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN DOKUMENTTI	HAVAITU KEHITTÄMISTARVE / VASTUUTENKILÖ
-------------------------	----------------	------------	-------------------	----------------	------------------------------------	---

2) tutkintokohtaisessa osassa?

15	Tutkintokohtainen opetus-suunnitelma sisältää työssäoppimisen tavoitteet ja arviointikriteerit	OPH/ tutkinnon perusteet				
16	Opiskeltavista asioista on muodostettu työelämän toimintakokonaisuuksia	OPH/ tutkinnon perusteet				
17	Jokaiselle opiskelijalle on tarjolla työssäoppimispaikka aidossa työpaikassa					
18	Tutkintokohtainen opetus-suunnitelma sisältää suunnitelman työssäoppimisen arvioinnista	OPH/ tutkinnon perusteet				
19	Opiskelijan työssäoppimisen arvioinnissa arvioinnin kohteet ja kriteerit ovat opetussuunnitelman/tutkinnon perusteiden mukaiset.	OPH/ ops-perusteet				
20	Työkokemuksella hankitun osaamisen tunnustaminen on ohjeistettu.	OPH/ ops-perusteet				

3) henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa (HOPS)?

21	Työssäoppimisjaksojen tavoitteista ja sisällöstä on sovittu yhdessä opiskelijan kanssa.	OPH/ ops-perusteet				
22	Työssäoppimisjaksojen paikat ja ajankohdat on kirjattu HOPS:iin.	OPH/ ops-perusteet				

Liite 1

TYÖSSÄOPPIMISEN TOIMEENPANO

AVAINASIAT JA KRITEERIT	VIITE- AINEISTO	ei to- teudu	toteu- tuu osittain	toteu- tuu hyvin	KOULUTUK- SEN- JÄRJES- TÄJÄN DOKU- MENTTI	HAVAITTU KEHIT- TÄMISTARVE / VAS- TUUHENKILÖ
-------------------------	--------------------	--------------------	---------------------------	------------------------	--	--

a) Kirjallinen sopimus

23	Vastuu työssäoppimispaikan hankkimisesta on määritelty.	L 630/1998 § 16				
24	Vastuut työssäoppimisen toteutuksesta on määritelty	L 630/1998 § 16				
25	Koulutuksen järjestäjällä on yhtenevä lomakeisto opiskelijan henkilökohtaista kirjallista sopimusta varten					
26	Koulutuksen järjestäjällä on yhtenevä lomakeisto työssäoppimisen dokumentointia varten					
27	Työssäoppimispaikan laatu on varmistettu: 1. riittävä tuotanto- ja palvelutoiminta, 2. työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen kannalta tarpeellinen työvälineistö, 3. henkilökunnan pätevyys (TYPO koulutus)	A 603/2005 § 5				
28	Opiskelijalle on nimetty työssäoppimisesta vastaava /työssäoppimista ohjaava opettaja	KAM OPS yhteinen osa				
29	Opiskelijalle on nimetty ohjaaja ja varaohjaaja työssäoppimispaikalle.	A 603/2005 § 5				
30	Työpaikkaohjaaja saa riittävästi tukea työssäoppimisjakson aikana ohjaus tehtävässään sekä oppilaitoksesta että omalta työyhteisöltään ja esimieheltään					
31	Osapuolten tehtävät on määritelty sopimuksessa.	A 603/2005 § 5				
32	Ohjauksen järjestämisestä on sovittu.	A 603/2005 § 5				
33	Työssäoppimispaikan ja oppilaitoksen välisistä mahdollisista korvauksista on sovittu kirjallisessa sopimuksessa.	A 603/2005 § 5				
34	Sopimuksessa on määritelty työssäoppimisen keskeiset sisällöt ja tavoitteet.	A 603/2005 § 5				
35	Sopimuksessa on määritelty työssäoppimisjakson tai -jaksojen kesto ja ajoitus.	A 603/2005 § 5				
36	Opiskelijan ruokailun järjestämisestä työssäoppimisjaksolla on sovittu.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työssäoppiminen				
37	Opiskelijan matkoista työssäoppimispaikalle ja työssäoppimispaikkojen välillä on sovittu.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työssäoppiminen				

Liite 1

AVAINASIAT JA KRITERIT	VIITE-AINEISTO	ei to-teudu	toteu-tuu osittain	toteu tuu hy-vin	KOULUTUK-SEN- JÄRJES-TÄJÄN DO-KUMENTTI	HAVAITU KEHIT-TÄMISTARVE / VASTUUHENKILÖ
------------------------	----------------	-------------	--------------------	------------------	--	--

b) Työturvallisuus ja vakuutusturva

38	Ennen sopimuksen tekemistä on selvitetty, miten työssäoppiminen voidaan järjestää turvallisesti.	L 738/2002 § 3 ja 4				
39	Ennen sopimuksen tekemistä on varmistettu, että työn vaarojen selvittäminen ja arviointi on tehty työssäoppimispaikalla.	L 738/2002 § 10 ja 11				
40	Työturvallisuuslain soveltaminen on selvitetty työssäoppimispaikalla, koulutusaloilla ammattiopistossa ja opiskelijalle.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työssäoppiminen				
41	Opiskelijan työssäoppimiseen liittyvistä suojainten käytöstä on sovittu (suojausteet, kuulosuojaimet, turvakengät jne.)					
42	Työssäoppimispaikalle on ilmoitettu työssäoppimispaikan työturvallisuusvas-tuusta	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työs-säoppimi-nen				
43	Työssäoppimispaikan työnantaja tai hänen määräämänsä henkilö on ennen työn alkamista määritellyt riittävän tarkasti työn edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja erityispiirteet.	L 738/2002 § 3				
44	Sopimuksessa on määritelty vaarallisia töitä koskevan ilmoituksen tekeminen.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työssäoppiminen				
45	Vakuutusten kattavuus on tarkistettu.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työssäoppiminen				
46	Lain nuorista työntekijöistä (998/1993) ja asetuksen nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä (475/2006) toteutuminen on varmistettu.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työssäoppiminen				
47	Opiskelijalle on tiedotettu ammattitaitovaatimuksista ja työn erityispiirteistä.	L 738/2002 § 3				
48	Opiskelijan riittävä ammattitaito, kokemus ja sopivuus suoritettavaan työhön on varmistettu.	L 738/2002 § 3				
49	Opiskelija on perehdytetty etukäteen/ennen työtehtävän aloittamista työsuojelu- ja työturvallisuusasioihin yhteistyössä työpaikan kanssa.	OPH/ ops-perusteet 5.2 Työs-säoppimi-nen				

Liite 1

AVAINASIAT JA KRITERIT	VIITE-AINEISTO	ei toteudu	toteutuu osittain	toteutuu hyvin	KOULUTUKSEN-JÄRJESTÄJÄN DOKUMENTTI	HAVAITU KEHITTÄMISTARVE / VASTUUHENKILÖ
------------------------	----------------	------------	-------------------	----------------	------------------------------------	---

c) Työssäoppimisen toteuttaminen

50	Opiskelija ja työpaikkaohjaaja on perehdytetty					
51	Työssäoppimisen sisältö, arviointimenetelmät, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit ja työelämänpelissäännöt on selvitetty opiskelijalle	OPH/ ops-perusteet 6 Opetussuunnitelma				
52	Työssäoppimisen sisältö, arviointimenetelmät, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit on selvitetty työpaikkaohjaajalle	OPH/ ops-perusteet 6 Opetussuunnitelma				
53	Opiskelijan työssäoppimisen tavoitteet ja sisällöt ovat selkeät ja ymmärrettävät työpaikkaohjaajalle	OPH/ ops-perusteet 6 Opetussuunnitelma				
54	Opiskelija saa työssäoppimispaikassa tehdä työssäoppimisen tavoitteiden (OPS:n) mukaisia työtehtäviä					
55	Koko työyksikkö on tietoinen opiskelijan työssäoppimisesta ko. työpaikalla ja tietävät kuka on opiskelijan työpaikkaohjaaja					
56	Menettelytavoista opiskelijan sairastumisen tai muun poissaolon varalle on sovittu					
57	Menettelytavoista työpaikkaohjaajan sairastumisen/irtisanoutumisen varalle on sovittu					
58	Työjärjestykset mahdollistavat opettajan osallistumisen työssäoppimisen ohjaukseen					
59	Saadut resurssit mahdollistavat opettajalle työssäoppimisen ohjauksen opiskelijan tarpeiden mukaisesti					
60	Työssäoppimisen ohjausajankohta on sovittu ennakoon					
61	Opiskelija saa riittävästi ohjausta ja tukea työssäoppimisen aikana.	OPH/ ops-perusteet 6 Opetussuunnitelma				

Liite 1

d) Opiskelijan oppimisen arviointi työssäoppimisjakson aikana						
AVAINASIAT JA KRITEERIT	VIITE-AINEISTO	ei toteudu	toteutuu osittain	toteutuu hyvin	KOULUTUKSEN-JÄRJESTÄJÄN DOKUMENTTI	HAVAITTU KEHITÄMISTARVE / VASTUUHENKILÖ
62 Työssäoppimisen arviointi on ohjeistettu	OPH/ ops-perusteet 6 Opetussuunnitelma					
63 Työssäoppimisen arviointijankkohta on sovittu ennakoon						
64 Opiskelijan työssäoppimisen arviointikeskusteluun osallistuvat opiskelija, opettaja ja työpaikkaohjaaja						
65 Opiskelijan työssäoppimisen arvosanasta päättävät työpaikkaohjaaja ja opettaja yhdessä						
66 Työssäoppimisjakson arviointi on kriteeriperustaista						
67 Työssäoppimisen arviointi dokumentoidaan sovitulla tavalla						
68 Työssäoppimisen arvioinnin dokumentit arkistoidaan sovitulla tavalla						

TYÖSSÄOPPIMISEN LAADUN ARVIOINTI

	AVAINASIAT JA KRITEERIT	VIITE-AINEISTO	ei toteudu	toteutuu osittain	toteutuu hyvin	KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN DOKUMENTTI	HAVAITTU KEHITTÄMISTARVE / VASTUUHENKILÖ
69	Koulutuksen järjestäjä on laatinut työssäoppimisen itsearvioinnistatoteuttamissuunnitelman, prosessikuvausten, toimintaohjeen tai muu vastaavan.	OPH/ops-perusteet					
70	Työssäoppimisen itsearviointi järjestetään säännöllisesti ja systemaattisesti ja palautetta kerätään kaikilta osapuolilta	OPH/ops-perusteet,					
71	Tuloksista on vertailutietoa.	CQAF					
72	Tuloksille on määritelty tavoitteet.	CQAF					
73	Tulosten kehityssuuntaa seurataan.	CQAF					

TYÖSSÄOPPIMISEN KEHITTÄMINEN

	AVAINASIAT JA KRITEERIT	VIITE-AINEISTO	ei toteudu	toteutuu osittain	toteutuu hyvin	KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN DOKUMENTTI	HAVAITTU KEHITTÄMISTARVE / VASTUUHENKILÖ
74	Kehittämistoimintaan on nimetty vastuuhenkilö						
75	Työssäoppimisesta kerätty palaute analysoidaan						
76	Itsearvioinnin tulosten raportointi on ohjeistettu.	OPH/ops-perusteet					
77	Itsearvioinnin tulosten hyödyntämisprosessi on ohjeistettu.						
78	Saadun palautteen perusteella kirjataan toimenpidehdotukset						
79	Toimenpiteiden toteutumista seurataan						
80	Kehittämistoiminnasta tiedotetaan eriosapuolille						
81	Kehittämistoimista on ajanmukaista tietoa esim. www-sivuilla.						
82	Työpaikkaohjaajien koulutus järjestetään työpaikkaohjaajien koulutusohjelman perusteiden (2 ov) mukaan. Työpaikkaohjaajille järjestetään jatko- ja täydennyskoulutusta						
83	Opettajien koulutus järjestetään Opettajan työelämäosaamisen opinnot (15 ov) mukaan						

Liite 2

—

OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

JAMK:n ohjaajat ja vertaisarvioija

YHTEYSTIEDOT

Opinnäytetyön nimi	
Koulutusala ja koulutusohjelma	
Opinnäytetyön tekijä/tekijät	Ryhmätunnus
Yhteystiedot (osoite, puhelin, sähköposti)	
Opinnäytetyön tilaaja	Yhteystiedot
Opinnäytetyön ohjaajat	
<ul style="list-style-type: none"> - JAMK - JAMK - Työelämä 	
Opinnäytetyön vertaisarvioija	Yhteystiedot

Liite 2

ARVIOINTI

Aiheen valinta
Tietoperusta
Toteutus
Tulosten analysointi ja pohdinta
Raportointi

Arvosanaehdotus (vain opinnäytetyön ohjaajat antavat)

E5 K4 H3 T2 V1

Allekirjoitukset ja päivämäärä

Opinnäytetyöryhmän arviointipäätös

E5 K4 H3 T2 V1

Opinnäytetyöryhmän arviointipäätös / 20

arvosanalla

Opinnäytetyöryhmän puheenjohtajan allekirjoitus _____

Liite 3

Oppimisen laadun varmistaminen vertaisarvioinnin avulla

Jukka Nikkilän haastattelu 15.3.2010

KYSYMYKSET

Kerro itsestäsi, kuinka kauan olet ollut opettajana, missä opiskelit jne.

Nykyinen työpaikka ja työhistoriasi?

Mikä on henkilökohtainen mielipiteesi vertaisarvioinnista?

Vertaisarvioinnin edut ja haitat?

Toteutetaanko vertaisarviointi opiskelijoiden keskuudessa vai arvioivatko myös opettajat toisiaan?

Miten opiskelijat valmistellaan vertaisarviointiin?

Kuinka kauan oppilasten keskuudessa on toteutettu vertaisarviointia?

Kuinka usein vertaisarviointia käytetään ja onko joku tietty oppilasryhmä vai kaikkien keskuudessa?

Kuinka paljon, onko esim. joku tietty kurssi, jonka jälkeen toteutetaan vertaisarviointia?

Miten vertaisarviointi toteutetaan?

Miten palaute annetaan?

Miten palaute vastaanotetaan?

Harjoittelevatko opiskelijat palautteen antoa?

Kuinka laajasti vertaisarviointiin valmistaudutaan, tavoitteiden esittely?

Onko jatkossa tarkoitus laajentaa vertaisarvioinnin käyttöä opetustyössä?

Jos, niin kuinka?

Omia kommentteja, esimerkitapauksia?

Liite 4

Jyväskylän ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan AMK-agrologi kolmannen vuosikurssin opiskelijoille lähetettiin sähköpostilla seuraavanlainen kysely:

Hei! Olen Sari Turvanen ja opiskelen ammattiaineopettajaksi Tampereen ammattiaineopettaja korkeakoulussa. Olen valmistelemassa kehittämishanketta ja aiheena on "Oppimisen laadun varmistaminen vertaisarvioinnin avulla". Haastatelin jo Nikkilän Jukkaa työtäni varten ja hän antoi teidän opiskelijoiden yhteystiedot. Nyt toivoisinkin, että vastaisitte seuraaviin kysymyksiin vertaisarvioinnista:

1. Millä perusteella valitsit tuotoksen, josta teit vertaisarvioinnin?
2. Oliko vertaisarvioinnin teko helppoa?
3. Jos et tehnyt vertaisarviointia, niin miksi jätit sen tekemättä?

Ja lisäksi voit kirjoittaa kommentteja vertaisarvioinnista jos jotain tulee mieleen! Joten, eipä muuta kuin oikein mukavaa kevättä ja kiitoksia vaivannäöstä!

Terveisin Sari

Tavoitteena oli, että saadaan kehittämishankkeeseen opiskelijoiden näkemyksiä **vertaisarvioinnista**.